

הפעין

בתוכן:

3	”כיון שדממו הרוחות עמד קנה במקומו”... / העורך
	ההתנגדות להדפסת ספרי רבי ישעיהו באסאן ועוד מענייני רמח”ל,
5	כפי שעולה מתשובת רבי יצחק פאציפיקו מכת”י / פרופ’ יעקב ש’ שפיגל
	משנתו של הראי”ה קוק זצ”ל בדבר הגיל הראוי לעיסוק בלימודי חול,
43	ויישומה בישיבת ”תורת ירושלים” / הרב מתניה אריאל
	שמירת כשרות ואחדות האומה בפסקי הרבנים הראשיים הרב הרצוג
58	והרב עוזיאל / ד”ר משה ארנוולד
63	הצעה מעשית לשמירת שמיטה על ידי כלל ישראל / ד”ר משה זקס
	תגובות והערות
73	עוד בעניין הורים זהים ומכשירי חשמל בשבת / הרב יעקב אריאל
75	עוד בעניין קבורה בקומות / הרב יעקב רוז’ה
77	עוד בעניין פסקי השמיטה של הגר”ש אלישיב זצ”ל / הרב זאב וייטמן
80	עוד על הזמר להצלת וורמייזא / אברהם פרנקל
82	עוד בעניין אבילותו של רבנו גרשום על בנו שהשתמד / גד מכטה
	על ספרים וסופריהם
85	עיונים בספר ’מכלול’ לרד”ק / הרב יהודה לנדמן
93	מבנה ספר התרומה ומשמעותו לפסיקת ההלכה / הרב יואל פרידמן
100	נתקבלו במערכת / הרב יואל קטן
113	רשימת המאמרים בכרך נד
II	תקציר המאמרים באנגלית

מכון שלמה אומן שע”י ישיבת שעלבים

בס”ד, תמוז תשע”ד • כרך נד, גליון 4 [210]

This issue of Hama'yan
is dedicated in loving memory
of a staunch and devoted friend of
Yeshivat Sha'alvim

Mr. Werner Rosenbaum z"l

ר' אהרן מאיר בן מנחם ז"ל

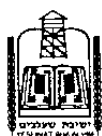
Who, together with his wife, *Eshet Chayil*,

Mrs. Shelly תחי'

תבדל"א

Always stood by Yeshivat Sha'alvim
from its early days until his last day

תנצב"ה

ישיבת שעלבים

מכון שלמה אומן

"כיון שדממו הרוחות עמד קנה במקומו"...

"אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב נֶאֱמְנִים פְּעָעֵי אוֹהֵב וְנִעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׁוֹנָא? טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שברכם בלעם הרשע. אחיה השילוני קילל את ישראל בקנה, שנאמר וְהָכָה ה' אֶת יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יְנוּד הַקֶּנֶה בְּמִים וְנָתַשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַל הָאָדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לְאַבְרָהָם וְגִר, מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובין, ואפילו כל רוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו, אלא הוא הולך ובא עמהן וכיון שדממו הרוחות עמד קנה במקומו, אבל בלעם הרשע ברכן בארז, מה טבו אהליך יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל... כַּאֲרִיזִים עָלֵי מַיִם, מה ארז זה אינו עומד במקום מים ושרשיו מועטין ואין גזעו מחליף אפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו – כיון שנשבה בו רוח דרומית מיד עוקרתו והופכתו על פניו"...

(סנהדרין קה, ב – קו, א)

חז"ל מגלים לנו שבקללתו של אחינו הנביא אחיה טמונה ברכה גדולה, ובברכתו של אויבינו בלעם טמונה קללה גדולה. אך אין מקרא יוצא מדי פשוטו: בוודאי שבלעם כאן התכווין לברך, ואחיה שם מתאר תקופה של קללה; בוודאי שעדיף לחיות בתקופה של 'מה טובו אוהליך', ולא בתקופה שבה מתקיים 'ונתש את ישראל מעל האדמה הטובה'; ברור שעדיף להיות קבוע ויציב וחזק כארז, ולא לנוד 'כאשר ינוד הקנה במים'. אמנם כוונת חז"ל שגם ברכה עלולה לכמון בתוכה תקלה חמורה שתצוץ לפתע בעתיד, ולעומתה גם קללה עשויה לגרום שבסופן של הצרות תהיה פריחה גדולה. בעינינו ראינו בדורות אלו את התנודות האדירות של עם ישראל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא ושוב לאיגרא, ממש 'כאשר ינוד הקנה במים', ואשרנו שבאותה תקופה לא היינו קשים כארז – שאז חז"ל היינו עלולים להישבר ולהיעקר ולהיהפך על פנינו; היינו קנה, וברגע שדממו הרוחות הרעות 'עמד קנה במקומו'. אבל עכשיו, עם ראשית צמיחת גאולתנו, עם קיבוץ הגלויות האדיר הנראה לעינינו, עם קימום עולם התורה אחרי השואה והגעתו להיקף כמותי ואיכותי שלא היה כמוהו דורות רבים – אנו מקווים לזכות לשוב ולהיות 'ארזים עלי מים', שיתקיים בנו 'מה טובו אוהליך יַעֲקֹב ומשכנותיך ישראל' – 'אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות', ושכל הברכות שהולכות ומתגשמות מול עינינו ימשיכו לקדם את עם ישראל ואת ארץ ישראל לקיום מלא של תורת ישראל בהשבת שופטנו כבראשונה והשראת השכינה בתוכנו וביאת המלך המשיח ובנין בית המקדש והשבת העבודה אליו בב"א.

גיליון זה נפתח במאמר גדול בהיקפו הרבה יותר מהמקובל בגיליונות 'המעין' – מדובר בתשובה ארוכה שיוצאת לאור בפעם הראשונה מתוך ספר תשובותיו בכת"י

של אב"ד ונציה בתקופת הרמח"ל, שהמשיך את מלחמתו נגד הרמח"ל והתומכים בו גם אחרי שזה עזב את איטליה, ואחרי שרבו ר"י באסאן הלך כבר לבית עולמו. פרופ' שפיגל הפליא לעשות בגילוי התשובה ההלכתית הזו ובההדרתה המושלמת ובמיצוי כל הידיעות הקשורות לפולמוס הנ"ל המצויות בה במבואו המקיף, חלקן ידיעות שאינן ידועות משום מקור אחר. בהמשך חוקר ובוחר הרב מתניה אריאל, ראש ישיבת 'דרך חיים', ישיבה קטנה לאומית הנמצאת בקמפוס של קריית חינוך שעלבים, מה הייתה הדרכתו המדויקת של מרן הראי"ה קוק זצ"ל בעניין לימודי חול לתלמידי ישיבה. בתוך דבריו הוא מגלה לקורא, על פי מסמכים ראשוניים שרבים מהם לא היו ידועים עד עתה, שהייתה בירושלים ישיבה קטנה בשם "תורת ירושלים" ששימשה כעין מכינה ליישובת מרכז הרב ושפעלה בדיוק לפי הדרכתו של הראי"ה, והרב אריאל בוחן את הנהגותיה וסדר יומה ומגיע למסקנות מעניינות. ד"ר ארנוולד מהיישוב כרמי צור מגלה שהרבנים הראשיים בזמן מלחמת השחרור הצליחו לעמוד כחומה בצורה נגד הכוונה להפריד בצוק אותם עיתים את מטבחי צה"ל ובתי החולים לאוכלי כשר ולאוכלי טרף, מה שיכול היה להפוך לבכיה לדורות. בהמשך ד"ר זקס, אגרונום חבר קיבוץ שעלבים שיועץ כבר שנים רבות לגופי הכשרות השונים בענייני מצוות התלויות בארץ, נלחם את מלחמתו של אוצר בית הדין, שעתידי הציבורי תלוי ועומד לקראת שמיטת תשע"ה. במדור ההערות מובאות תגובות חשובות למאמרים מהגיליונות הקודמים: בעניין הפעלת מכשירים חשמליים בשבת כאשר אין חשש של מבעיר, בעניין היתר הקבורה בקומות, בעניין הזהירות הנדרשת בשימוש ההלכתי בעדויות על פסקי הלכה של הרב אלישיב זצ"ל בענייני שמיטה (ואולי גם בעניינים אחרים), ועוד. במדור 'על ספרים וסופריהם' בוחן הרב לנדמן, אברך בני ברק וחוקר במכון שלמה אומן, היבטים שונים בספר הדקדוק 'מכלול' מאת רד"ק, ספר שהוא שוקד בימים אלו על ההדרתו מחדש במסגרת פעילות מכון שלמה אומן, והרב יואל פרידמן ממכון התורה והארץ מגלה לנו מהו המבנה המקורי של ספר התרומה לרבי ברוך הצרפתי, ומהי משמעות הגילוי הזה לפסיקת ההלכה, כולל לגבי הלכות שמיטה.

אני מודה לחברי מערכת 'המעין' על השתתפותם ועזרתם מאחורי הקלעים ביציאתם לאור של גיליונות 'המעין' תמידים כסדרם. ידידי הרב שמעון וייזר שליט"א ביקש לאחר שנים רבות לסיים את תפקידו כחבר מערכת, ואנו מודים לו מאוד על העבר, ומברכים אותו מקרב לב שיזכה לעוד שנים רבות של לימוד וכתובה והוראה בביתו גופא ונהורא מעליא. בעתיד הקרוב ימונו חברי מערכת קבועים נוספים. כולנו תפילה לחזרתם לשלום של שלושת הנערים שנחטפו בידי מחבלים, אחד מהם שכן, מנוף אילון הסמוכה. יה"ר שהמקום ירחם עליהם.

בשורות טובות, ישועות ונחמות.

העורך י"ק